

Allt hänger samman

ALLT HÄNGER SAMMAN

UNDER-
SÖKNING:
TID

- Nuet, bakåt,
slowmotion och
känslan av en minut

DET HÄR ÄR VI

UNDER-
SÖKNING:
TID

Vi som initierat och arbetar med projekt Allt hänger samman kommer med olika bakgrund och kompetenser. Tillsammans har vi lång erfarenhet av fält inom både arkitektur, kultur, danskonst, kulturproduktion, lärande och undersökande. Vi hoppas att ni ska få konkret nytta och en positiv upplevelse för både lärare och elever med vår metod och material.

Carl-Johan Rosén

Nestor & Arkitekt

Arkitekt SAR/MSA & Bildlärare

Carl-Johan Rosén är utbildad vid Konstfack/ Teckningslärarinstitutet 1970 - 1974 och KTH/ Arkitektur 1979 - 1993. Han har under sitt yrkesliv undervisat i bild och arkitektur på bl.a. Grundis (Grundskolan för konstnärlig utbildning), Konstfack, Komvux och Norra Real.

Carl-Johan har alltid haft ett stort engagemang i skolan. Han har publicerat artiklar, organiserat konferenser och föreläst om skolbyggnaden och skolans roll i samhället i olika sammanhang.

Malin Rosén

Konstnärlig ledare

Pedagog och mångsysslare

Malin Rosén har studerat vid Stockholms universitet och på Lärarhögskolan i Stockholm. Malin har ett brokigt yrkesliv där hon bl.a. arbetat som producent, projektledare, skribent och handledare. Åren 2009 - 2021 drev hon egen verksamhet med meditation och mindfulness i centrum - ofta i kombination med olika konstnärliga uttryck. Malin är också grundare av idén till Allt hänger samman.

Camilla Ertell

Visuell kommunikation & Process

Kommunikatör, grafisk formgivare, bildkonstnär

Camilla Ertell är utbildad Fil Kand Medie- och kommunikationsvetenskap Lunds universitet men har under sitt arbetsliv vidareutbildat sig inom bl. a. form och bildkonst.

Visuell kommunikation, designkoncept och processledning i vid bemärkelse är Camillas kompetenser och hon drivs av frågor som kopplar hållbar samhällsutveckling med konstnärliga och innovativa metoder.

Ulrika Blåeld Wedin

Dansare och koreograf

- utveckling kroppsbaserat lärande

Dansare och koreograf

Ulrika Blåeld Wedin är utbildad vid Balettakademiens yrkesskola i Stockholm 1987-1990. Sedan dess har hon varit verksam som koreograf och dansare med ett flertal produktioner bakom sig som presenterats både i Sverige och internationellt.

Hon rör sig mellan tvärdisciplinära möten, platsspecifika verk och scenföreställningar.

Kerstin Gustafsson Ekh

Projektledare

Barnkulturvetare och producent

Kerstin Gustafsson Ekh är utbildad barnkulturvetare vid Stockholms Universitet. Hon är sedan tidigare även utbildad fritidsledare.

Kerstin har ett levande engagemang i barn och ungas rätt till kultur. Hon har stor erfarenhet som kultur-administratör och har bl.a. arbetat som handläggare, producent, projektledare, verksamhetsutvecklare och kultursamordnare, hela tiden med barn- och ungdomskultur, samt kultur i skolan som fokus.

Lukasz Krupinski

Arkitekt & Medskapare

Arkitekt SAR/SIR/MSA

Lukasz Krupinski är utbildad arkitekt och anställd hos ÅWL Arkitekter. Han är även certifierad som Well AP och engagerad som fellow på The Centre for Conscious Design. Han har under senare år undersökt metoder kring neurovetenskap kopplat till arkitektur.

Hos Allt hänger samman är Lukasz en resurs för den fortsatta kopplingen till neurovetenskap då metoden är starkt kopplad till hur vi som människor upplever den byggda världen.

UNDERSÖKNING: TID

- Nuet, bakåt, slowmotion och känslan av en minut

Vad kan skolbyggnaden lära er om tid?

UNDER-
SÖKNING:
TID

Upplägg för undervisningstillfället ca 2 tim + paus

Lägg till pauser som är anpassade efter era behov.

Tiden för övningarna är bara ett riktmärke och kan varieras.

INTRODUKTION

Berätta om undersökningen och upplev en minut

10 min

ÖVNINGAR

Tidsrepet

30-40 min

Skolhistoria

30 min

Savannteorin

20 min

Slow motion

10 min

VARDAGSRÖRELSE OCH KOREOGRAFI

30 min

AVSLUTNING

Samla eleverna och reflektera över undersökningen

10 min

INNAN LEKTIONEN:

SKRIV UT - På nedan sidor finner ni pdf-material

- Arbetsblad till eleverna: [Länk till samlingssida](#)

FÖRBERED

- Läs igenom undersökningen och upplägget (denna pdf)
- Material till Tidsrepet: ett 10 meter långt rep, snören, lappar och pennor.
- Läs gärna på sidan *Skolbyggnaden som studieobjekt*. Längst ner ligger även en artikel publicerad i Bild i skolan nr 3 2001 av Carl-Johan Rosén: [Länk till sida](#)
- Spotify spellista Allt hänger samman: [Länk till samlingsida](#)

Introduktion

Introducera undersökningen Tid och gör övningen "Upplev en minut".

Rum och tid är två fundamentala aspekter för att förstå vår värld. För att fördjupa kunskapen om arkitektur och förstå hur allt hänger samman får eleverna utforska begreppet tid utifrån olika perspektiv.

Samtala och bjud in till reflektion

Vad är tid? Ni kan utgå från texterna nedan.

Vet ni vad som fanns här innan er skola byggdes?

Hur såg det ut här för 100 år sedan?

För 1000 år sedan? När byggdes skolan?

Har den byggts om? Byggs ut?

Hur gammal tror ni att skolan kommer bli?

Kommer den att finnas kvar om 100 år?

Hur tror ni att den kommer se ut då?

Fortsättning introduktion

UNDER-
SÖKNING:
TID

Vad är tid?

- Tid är osynlig, den går inte att spara.
- Tid är att vänta och längta.
- Tid kan kännas långsam och mycket snabb.
- Tid är att vilja stoppa den när det är roligt.
- Tid är att vilja skynda på den när det är tråkigt.
- Tid pågår under natten, i mörkret.
- Tid pågår under dagen, när solen skiner in genom fönstret.
- Tid kan vara historia, tid kan vara framtid.
- Tid är nu.
- Tid kan vara klockan i matsalen, i din telefon och på din arm.
- Tid är något vi alla upplever.
- Tid är bra att ha, för att komma i tid.

Kan hus röra sig?

Kroppar rör sig snabbare än hus - men kan hus röra sig? Javisst! Materialet rör sig och förändras när det åldras. Olika material åldras och förmultnar under olika lång tid. Även marken och landskapen förändras där husen står och det får husen att röra sig. Har ni sett husen i Gamla Stan i Stockholm? De har blivit både sneda och vinda med tiden. Lutande tornet i Pisa började luta redan när det byggdes, för att marken under tornet var vattenrik och lerig. Har ni några ödehus eller ruiner i närheten? Hus behöver inte vara jättegamla för att åldras och förändras. Om vi människor inte sköter om en byggnad kan det gå fort innan den börjar förfalla. Vi behöver ta hand om våra hus och byggnader liksom vi behöver ta hand om våra kroppar så att de håller och mår bra. Har ni förresten sett hur det ser ut när naturen ganska fort tar över en byggnad? Vill ni se något spännande kan ni googla på övergivna platser och välja bilder.

Upplev en minut

Syftet med övningen är att på ett lekfullt sätt få en uppfattning av att tid kan upplevas olika långt. Låt eleverna göra de tre uppgifterna nedan, medan du tar tid under en minut!

1. Sitt still och var tyst i en minut.
2. Prata med en klasskompis i en minut.
3. Förflytta dig i klassrummet i en minut. Eleverna kan röra sig som de vill, men de måste vara i rörelse under hela minuten, de får inte stanna upp!

Prata om hur det kändes. Kändes minuten lika lång i de olika uppgifterna?

ÖVNINGAR

Tidsrepet

Repet är ett sätt att beskriva tid. Repet är 10 meter långt och ett år på repet är lika med en centimeter. "Nu" är i ena änden. I den andra änden finner vi slutet av vikingatiden.

- 1 cm = 1 år
- 1 dm = 10 år
- 1 m = 100 år
- 10 m = 1000 år

Skapa ett Tidsrep!

Skapa Tidsrepet tillsammans med eleverna eller ha det förberett sedan innan. Markera varje decimeter med ett snöre i en tydlig färg så blir det lättare att räkna.

Visa och förklara repet. Ta upp några spännande saker som du redan knutit in. Dela in eleverna i mindre grupper och ge dem varsin händelse som de ska räkna ut vart den ska knytas in – ge dem en lapp som de skriver händelsen på. Du kan välja egna händelser som t. ex relaterar till något som är aktuellt i din undervisning eller i närområdet. Självklart knyter ni in när er skola byggdes!

Fortsättning

Låt eleverna ta redan på var händelser de tycker är intressanta ska knytas in. Knyt också in personliga tidsmarkörer – eleverna kan fråga hemma när den äldsta släktingen som familjen känner till levde. Om någon släktforskning kan det bli en spännande koppling mellan nuet och långt tillbaka i tiden. När repet är klart får eleverna redovisa sina händelser för varandra.

Skolhistoria

Skolhistoria och er skolbyggnads egen historia

Syftet med övningen är att öka kunskapen om skolhistoria och insikterna om skolan som byggnad, både i dåtid och nutid. För inspiration, läs gärna artikeln *Om arkitektur i skolan*, länken hittar du ovan under Förberedelse.

Bjud in till samtal om skolhistoria. Vad känner eleverna till om hur det var att gå i skolan förr i tiden? Prova att själva leta fram viktiga historiska händelser och årtal att knyta in i tidsrepet. Fundera på kopplingen till det aktuella ämnet i skolans kursplan ni arbetar med just nu, t. ex historia och ta avstamp där i denna övning.

Introducera uppgift 1 på arbetsbladet

Dela in eleverna i mindre grupper för att söka mer information. Låt dem använda paddor och mobil för att leta och ringa. Stötta eleverna i hur de kan leta upp svaren. De svarar på så många frågor som de kan. Samlas och låt eleverna redovisa för varandra.

Fortsätt bakåt i tiden!

Samtala utifrån denna text

Om vi i fantasin förlänger repet till tiden då de första människorna kom till Sverige, för 10-12 000 år sedan, då blir repet 100 meter långt. Våra förfäder, de människo-liknande aporna, lämnade Afrika för cirka 70 000 år sedan och började vandra och bosätta sig i Europa och Sverige. Det är lika med ett 700 meter långt rep.

Elden lärde vi oss använda för cirka en miljon år sedan, dvs 1 mil bort på repet. Dinosaurierna dog ut för närmare 65 miljoner år sedan. Det innebär ca 65 mil på repet. Läger vi ut ett så långt Tidsrep norrut från Stockholm hamnar vi ovanför Umeå. Söderut från Stockholm kommer vi till Danmark.

Den tekniska utvecklingen – exempelvis el, telefoner och Internet – de senaste 150 åren har dramatiskt förändrat vår tillvaro på jorden. De 150 åren motsvarar 1,5 meter på repet!

Exempel på avstånd och tid nedan

100 m = 10 000 år
 1 km = 100 000 år
 1 mil = 1 000 000 år
 10 mil = 10 000 000 år
 100 mil = 100 000 000 år
 1000 mil = 1000 000 000 år

Avståndet till Big Bang motsvarar 3,5 varv runt jordklotet med Tidsrepet.

Kort om skolhistoria

Folkskola: 1842 blev folkskolan Sveriges första obligatoriska folkundervisning för alla.

Aga: Skolaga förbjöds den 1 januari 1958.

Skamstrut: En skamstrut eller dumstrut är en huvudbonad i form av en pappstrut.

Den användes förr som ett bestraffningsmedel i de lägre klasserna i skolan. Den elev som hade begått något fel fick sätta på sig skamstruten och skämmas inför sina klasskamrater. Den kombinerades ofta med en stund i skamvrån som var ett hörn i rummet där man skulle stå och skämmas.

Kränkande behandling av barn: Det generella förbudet mot kränkande behandling av barn infördes 1979 i Sverige.

Potatislov: Potatislov, eller skördelov, var ett lov under tidig höst, då skolbarn fick ledigt från undervisningen för att kunna hjälpa till med att ta upp potatis eller rovor hemma. 1959 togs det statligt reglerade potatislovet bort. Lovet har numera ersatts av höstlovet, som ibland även kallas för "läslov".

Ledigt på lördagar: Förr i tiden gick man i skola även på lördagsförmiddagarna. Lördagsundervisningen avskaffades 1968.

Grundskolan: Folkskolan upphörde i början av 1970-talet då grundskolan växte fram. Grundskolan innebar obligatoriskt låg-, mellan- och högstadie.

Inspirera eleverna att ta reda på mer!

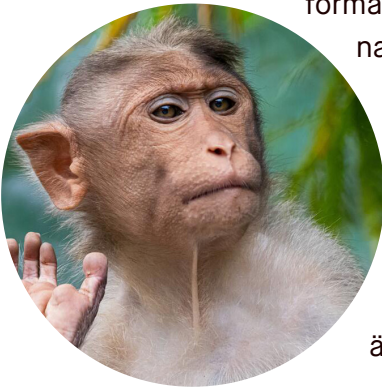
Inspirera eleverna att prata med äldre personer de känner och be dem berätta om hur det var när de gick i skolan. Vad gjorde de på rasterna? Hur åt de i skolan? Fick lärarna fortfarande slå barnen då – och gjorde de det? Se om det finns tillfälle till att återknyta till den diskussionen längre fram med eleverna. Vad fick de reda på?

Savannteorin

Presentera Savanteorin för eleverna med stöd av texten nedan

Om ni skulle förlänga Tidsrepet med 250 000 år, dvs 2,5 kilometer skulle repet motsvara lika lång tid som vi människor och våra förfäder, de människoliknande aporna, spenderade på den afrikanska savannen. Under hela den tiden formade evolutionen våra hjärnor och kroppar efter savannens natur och de förutsättningarna för överlevnad som fanns där.

Här är ett annat sätt att tänka på evolutionen

Om den mänskliga utvecklingens historia är lika lång som ett dygn har vi moderna människor – som har datorer, bygger höghus och åker bil – bara existerat i bråkdelen av en sekund. Våra kroppar och hjärnor är alltså formade för helt andra miljöer än de vi lever i idag.

Det var först när våra förfäder började vandra uppåt Europa och Norden som de behövde uppfinna kläder och hus som skydd runt sina kroppar för att överleva i det betydligt kallare klimatet längre norrut. För en mänsklig hjärna – som evolutionen format för att överleva på savannen är det därför helt onaturligt med städer och byggd miljö.

En mänsklig hjärna måste hela tiden processa den byggda miljön eftersom hjärnan upplever den som främmande. Det är därför många av oss mår bra och kopplar av när vi är ute i naturen. Vi som lever nu är så vana vid raka linjer, statiskt ljus, fyrkantiga former, stora fält av samma färgnyans och allt annat som kännetecknar den byggda miljön vi lever i. Vi tycker inte alls att det är konstigt med ett 10 våningshus med fyrkantiga fönster i symmetriska mönster.

Men tänk vad annorlunda det är i naturen där nästan allting är i rörelse, ljuset förändras hela tiden, det finns inga spikraka linjer och färgerna har otaliga nyanser. Idag spenderar vi ungefär 90 % av vår tid i eller runt byggnader. Det är därför många av oss mår bra och kopplar av när vi är ute i naturen.

Fortsättning Savanteorin

När vi levde på savannen var det bra för vår överlevnad att befinna oss på skyddade platser med utsikt över närområdet. Till exempel i eller under ett ensamt träd. Vi var skyddade från väder och vind och kunde se om någon fara närmade sig.

Forskningen visar att vi moderna människor trivs väldigt bra i rum och miljöer som påminner om sådana platser. När man inom arkitekturen pratar om platser med skydd och utsikt kallas det för savanteorin.

Många av oss har ju byggt kojor både inomhus och utomhus? Kojan är en miljö som människan känner sig som tryggast i, enligt savanteorin.

Introducera uppgift 2 i arbetsbladet

Eleverna fortsätter att arbeta i mindre grupper. Gå runt och stötta de olika grupperna under övningen.

Samlas och låt eleverna redovisa vilka platser de hittat.

Slow motion

Alla rörelser har ett tempo – långsamt, snabbt eller mittemellan. Här får eleverna undersöka hur långsamt de kan röra sig utan att stanna. Syftet är att kroppsligt förstå och uppleva tid och hastighet.

Gör uppgiften i helklass eller dela upp i två grupper.

- Hitta en plats i skolan t. ex en korridor eller ute på skolgården. Välj ut en startlinje och en mållinje. (tänk på att göra loppet ganska kort!)
- Om ni arbetar i två grupper - låt första gruppen börja och den andra gruppen hejar på, byt sedan uppgift.
- Eleverna intar startposition på samma sätt som tävlings-löpare gör när de gör sig redo för ett lopp.
- Nu ska de utföra samma rörelser som när de springer fast så långsamt de kan. Den som kommer sist i mål vinner. Tänk på att även startförberedelser, målgester m.m. också ska gå i slow motion.

Vardagsrörelse och koreografi

Skapa en skolgårdskoreografi

Här får eleverna lära sig om tempo och olika typer av rörelser genom att studera vardagsrörelser på skolgården. Övningen funkar bäst om ni kan jobba i helklass när det är många elever som har rast samtidigt. Fungerar inte det kan klassen delas upp i två grupper där den ena gruppen får röra sig genom att komma på så många rörelser som möjligt som de brukar göra på skolgården medan den andra gruppen studerar klasskompisarnas rörelser.

Förslag: Den ena gruppen har rast och den andra observerar klasskompisarnas rörelsemönster på skolgården.

Introducera uppgift 3-5 i arbetsbladet.

Peppa alla att delta, men tvinga aldrig någon att dansa eller göra rörelser i grupp. Den eleven som eventuellt inte vill delta kan arbeta med Knep & knåpbladet i stället.

Dansa skolgårdskoreografin

Fortsätt på skolgården eller gå till klassrummet och ställ alla bänkar och bord längs med väggarna så att ni får plats. Nu har alla par en varsin vardagskoreografi i form av en skolgårdsduett - en koreografi dansad av två personer.

Sätt på en låt från Allt hänger sammans spellista på Spotify och låt 3 par åt gången visa sina duetter samtidigt.

Kommer du och eleverna på andra ideér som ni vill testa med skolgårdsduetterna - bara kör!

Eller prova något av förslagen nedan:

Skolgården

Skolgårdsduetter - Alla par väljer en plats på skolgården för att dansa sin duett - alla par ska kunna se varandra. Bestäm en ordning och låt paren dansa efter varandra och/eller låt alla paren dansa samtidigt!

Klassrummet

Skolgårdsduetter - Här kan ni exempelvis stå i en så stor ring som möjligt. Alla rör sig i takt till musiken så som de vill, t.ex gunga från sida till sida och klappa händerna. Under tiden går 3 par åt gången in i ringen och dansar sina duetter. När de är klara går de tillbaka till sin plats och nästa 3 par går in i ringen och dansar osv.

UNDER-
SÖKNING:
TID

Om ni vill!

Bygg vidare på vardagskoreografin

Prova att sätta ihop skolgårdsduetterna med tidigare vardagskoreografier som ni gjort i andra undersökningar. Välj en ordning och en låt och testa dem efter varandra!

Fler idéer och inspiration för att arbeta vidare med koreografierna hittar du här: [LÄNK](#)

Skapa ett solur!

Om ni vill arbeta vidare under en lite längre period och fördjupa er i tematiken TID kan ni skapa ett solur med era kroppar och med stenar på skolgården eller med tejp på en vägg inomhus.

Ni kan antingen följa solens rörelse någon gång i heltimmen under en solig dag och/eller följa hur jorden förhåller sig till solen under några veckor eller månader, förslagsvis klockan 12:00 varje gång. Tänk på att solen behöver lysa de dagar ni mäter, för att skuggan ska bli tydlig.

AVSLUTNING

Samla eleverna.
Sitt i ring och fundera
tillsammans över
dagens övningar.